

Rapportageverplichtingen onder verschillende stelsels

Veel actuarissen zijn actief bij verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen. Een belangrijk onderdeel van ons werk is om er voor te zorgen dat er voldoende geld aanwezig is om aan de verplichtingen te voldoen. Daarvoor zijn uitgebreide sets verslagleggingsregelgeving ontwikkeld onder Solvency II (en straks IFRS 17) voor verzekeraars en FTK voor pensioenfondsen. Hoewel deze verschillende sets regelgeving veel overlap hebben qua principes, zijn er toch grote verschillen in de uitwerking. In dit artikel gaan we voor de elementen rentecurve, contractgrens, risicomarge en kapitaal-eis in op de vraag of de verslagleggingsregelgeving een consistent beeld vertoont en, indien dat niet het geval is, wat hiervan een mogelijke oorzaak is.

In de afgelopen 10 -15 jaar zijn er grote veranderingen geweest in de verslagleggingswetgeving met betrekking tot pensioen- en verzekeringsverplichtingen. Een gemene deler hierbij is dat in steeds sterkere mate de verslaglegging aan dient te sluiten bij beste inschattingen die worden gedicteerd door de markt. Dit vereiste in toenemende mate meer complexe berekeningen en het wekt dan ook geen verbazing dat de positie van de actuaar als specialist in het controleproces bij accountantskantoren is toegenomen. Daarnaast leggen wij ook de koppeling naar IFRS 17, de accountingstandaard die vanaf 2023 wordt gehanteerd voor de verzekeringsverplichtingen in de jaarrekening.

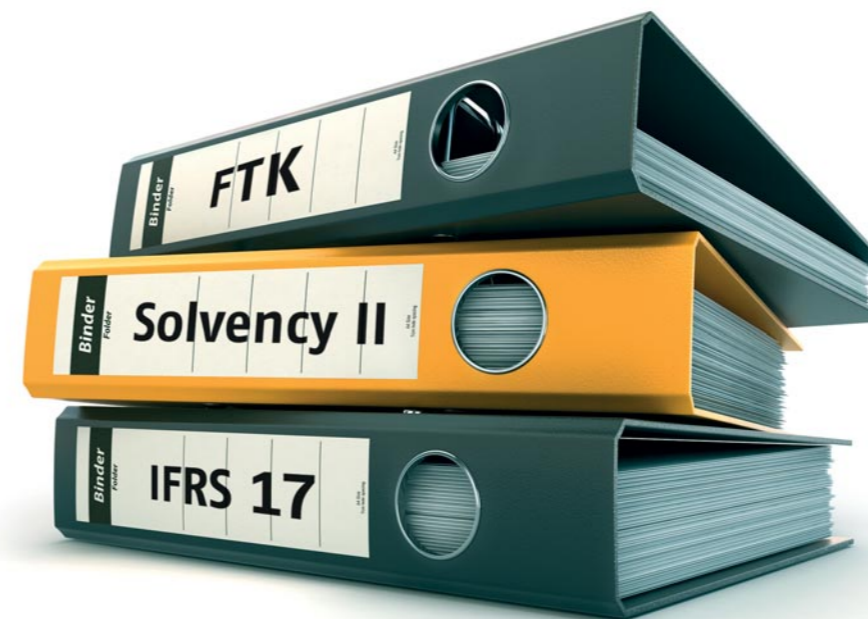
RENTECURVE

Vraag een actuaar wat de belangrijkste parameter is voor de bepaling van een voorziening en het antwoord zal waarschijnlijk de rentecurve zijn. Voor de rentecurve die gebruikt wordt voor het vaststellen van de voorziening voor de verplichtingen onder Solvency II en FTK wordt voor het deel van de curve waarvoor voldoende marktobservaties zijn (tot het zogeheten 'Last Liquid Point' (LLP)) aangesloten bij de risicovrije rente. Hoewel er verschillen zijn, lijken de curves tot het LLP sterk op elkaar. Groter worden de verschillen voorbij het LLP. In beide curves is sprake van een Ultimate Forward Rate (UFR) voor de extrapolatie na het LLP. De UFR onder Solvency II is echter met 3,45% in 2022 aanzienlijk hoger dan de 1,40% onder het FTK. De achtergrond van de UFR voor verzekeraars is een Europese afspraak waarin de UFR van 4,2% geleidelijk daalt met 0,15%. Onder het FTK wordt in 2022 het 120 maanden gemiddelde van de 20-jaarsrente en 30-jaarsrente genomen (Ultimate Forward Rate - KPMG Nederland (home.kpmg)). Onder het FTK is er derhalve sprake van een (sterkere) koppeling met marktrente's met een korte historie. De UFR onder Solvency II is overigens ook gekoppeld aan de historie, maar wel over een veel langere periode. De voorziening die verzekeraars aan dienen te houden voor langlopende verplichtingen is derhalve aanzienlijk lager dan een vergelijkbare aanspraak onder het FTK.

Onder IFRS 17 is prudentieel toezicht niet de driver, maar relevante verslaglegging voor de verschillende stakeholders. Als gevolg daarvan is het toegestaan om een verzekeraars eigen curve te ontwikkelen binnen de door de standaard beschreven principes. Ook hier is de basis van de curve vaak een risicovrije rente, en wordt er door verzekeraars gekozen voor een vorm van extrapolatie voor het gebied waarvoor er weinig marktobservaties zijn, al ligt het LLP bij de meeste verzekeraars wel verder dan onder Solvency II. Belangrijk verschil met de prudentiële curve is dat de IFRS 17 curve een illiquiditeitspremie (spread) bevat. Omdat verzekeringsverplichtingen vaak een hoge mate van illiquiditeit kennen, mag er in de curve een illiquiditeitspremie worden meegenomen. Deze is vaak hoger dan de Volatility Adjustment zoals opgenomen in de Solvency II curve.

KAPITAAL-EIS

Zowel onder Solvency II als het FTK dient de kapitaal-eis te worden berekend op basis van het in kaart brengen van belangrijke risico's, zoals marktrisico's en verzekeringstechnische risico's. In beide stelsels is het kapitaal gebaseerd op een 'Value-at-Risk' principe (VaR). Wel is

het zekerheidsniveau verschillend. Solvency II kent een zekerheidsniveau van 99,5%, wat betekent dat het kapitaal in theorie voldoende moet zijn om een schok die eens in de 200 jaar voor komt op te vangen. FTK hanteert een zekerheidsniveau van 97,5%, wat een veel lager zekerheidsniveau is. Grote verschillen zitten ook in de gevolgen wanneer niet aan de kapitaal-eis wordt voldaan. Een verzekeraar die niet aan de kapitaal-eis voldoet moet op korte termijn herstellen en zal onder verzwakt toezicht komen te staan. Bij pensioenfondsen zijn kortingen op aanspraken niet uitgesloten en was er de afgelopen jaren, met dekkingen lager dan 100%, niet eens dekking voor de best estimate voorziening en derhalve al helemaal geen dekking voor de kapitaal-eis.

Voor IFRS 17 is het eenvoudig: daarin komt het concept vereist kapitaal niet terug. De standaard gaat alleen over de bepaling van de voorziening en een 'risk adjustment', maar er staan geen eisen in ten aanzien van het aanhouden van kapitaal bovenop deze voorziening.

RISICOMARGE

Onder Solvency II dienen verzekeraars ook een risicomarge aan te houden. Het idee is dat de 'best estimate' voorziening alleen onvoldoende zou zijn om de verplichtingen over te dragen, maar dat een overnemende partij ook een vergoeding wil voor niet hedgebare risico's. Deze vergoeding wordt berekend door de kapitalen voor de verzekeringstechnische risico's te projecteren, en een cost-of-capital (van 6%) te gebruiken voor deze toekomstige kapitalen.

Ook IFRS 17 kent een vergelijkbaar concept, al heet het daar 'Risk Adjustment'. Verzekeraars hebben veel meer vrijheid om zelf een methode (en zekerheidsmaat) te kiezen voor het vaststellen hiervan, al toont de praktijk dat ook hier vaak gebruik wordt gemaakt van een Cost-of-Capital methode vanwege de alignment met Solvency II. Wel wordt er vaak een lager Cost-of-Capital percentage gebruikt.

Het FTK kent geen risicomarge als onderdeel van de technische voorziening.

CONTRACTGRENSEN

Omdat Solvency II een prudentieel raamwerk is, is het belangrijk dat een verzekeraar kan voldoen aan de verplichtingen voor de periode die

de polishouder kiest. Dat betekent dat Solvency II een zogeheten contractgrens definieert: kasstromen binnen die grens moeten worden meegenomen in de voorziening, kasstromen daarna niet meer. Onder Solvency II wordt de contractgrens bepaald door de mogelijkheid van de verzekeraar om zelf de premie aan te passen aan het verwachte risico. Simpel gezegd moet een verzekeraar alle kasstromen meenemen in de bepaling van de voorziening tot het moment dat eenzijdig de premie kan worden aangepast. Zeker wanneer het gaat om een lange periode en een winstgevend product, heeft de contractgrens een grote invloed op de voorziening, zo bleek ook wel toen DNB afgelopen jaar een nieuwe Q&A uitbracht hoe om te gaan met de contractgrens bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen.

IFRS 17 kent dit concept ook, en hoewel de regelgeving iets anders is dan voor Solvency II, is er in de Nederlandse praktijk veel overlap tussen beide contractgrenzen.

Het FTK voor pensioenfondsen werkt anders dan Solvency II en IFRS 17. Er wordt enkel een voorziening aangehouden voor opgebouwde aanspraken. In veel gevallen hebben pensioenfondsen een premie afgesproken die niet de waarde van de toekomstige pensioenopbouw dekt. Het is mogelijk om het 'actuariële verlies' op deze inkoop te berekenen. Derhalve is het ook mogelijk om hier een voorziening voor te vormen voor de periode dat de premie (en daarmee de verlies inkoop) vast staat. Dit wordt echter niet gedaan, omdat de rechten nog niet zijn opgebouwd.

CONCLUSIE

Hoewel er grote overlap zit tussen de principes die verschillende stelsels kennen, en veel overlap in het soort toezegging van een pensioenfonds en een verzekeraar, zijn er toch grote verschillen in de regels die gelden voor pensioenfondsen en verzekeraars (en tussen de regels binnen twee raamwerken voor verzekeraars). Soms is daar een duidelijke inhoudelijke reden voor, maar vaak komt het ook door de (politieke) wijze waarop de regelgeving tot stand is gekomen. Het maakt de verslaglegging niet eenvoudiger en zorgt voor een interessante dynamiek wanneer aanspraken overgedragen worden van een pensioenfonds naar een verzekeraar. ■

Dr. J. Gielen AAG (links) is Director Financial Risk Management bij KPMG Advisory N.V.

Dr. M.W. Koper AAG is Director Pensions Advisory bij KPMG Advisory N.V.